

Gelede

Kees Slager

HIER WAS JENNIS

van de twi

In de reeks OOGgetuigen van de 20ste eeuw:

- Hier was eens Capelle, Kees Slager
- Op het feest van de dood, 1 - 28 februari 1953
Jan ten Hoop, bewerkt en toegelicht door Ad Zuiderent

HIER WAS EENS Capelle

Kees Slager

Uitgeverij Den Boer/De Ruiter
en de Stichting ooggetuigen van de 20ste eeuw Zeeland,
in samenwerking met
Boekhandel Basting, Oostburg
De Drvkery, Middelburg
De Koperen Tuin, Goes
Boekhandel De Ruiter & Fanoy, Vlissingen
Boekhandel De Vries, Zierikzee

oktober 2002

Deze serie komt tot stand in samenwerking
met de stichting OOGgetuigen van de 20ste eeuw Zeeland.
Het werk van deze stichting wordt mede mogelijk gemaakt door:

De provincie Zeeland

Omroep Zeeland

De Zeeuwse Bibliotheek

Het Zeeuws Archief

Het Prins Bernhard Cultuurfonds Zeeland

Het VSB fonds Zeeland

De gemeente Borsele

De gemeente Kapelle

De gemeente Middelburg

De gemeente Noord-Beveland

De gemeente Reimerswaal

De gemeente Tholen

De gemeente Veere

De gemeente Vlissingen

en heel veel vrijwilligers.

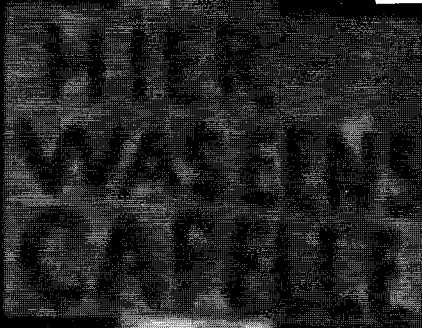
ISBN 90-74576-37-0

HIER WAS EENS

Capelle

Kees Slager

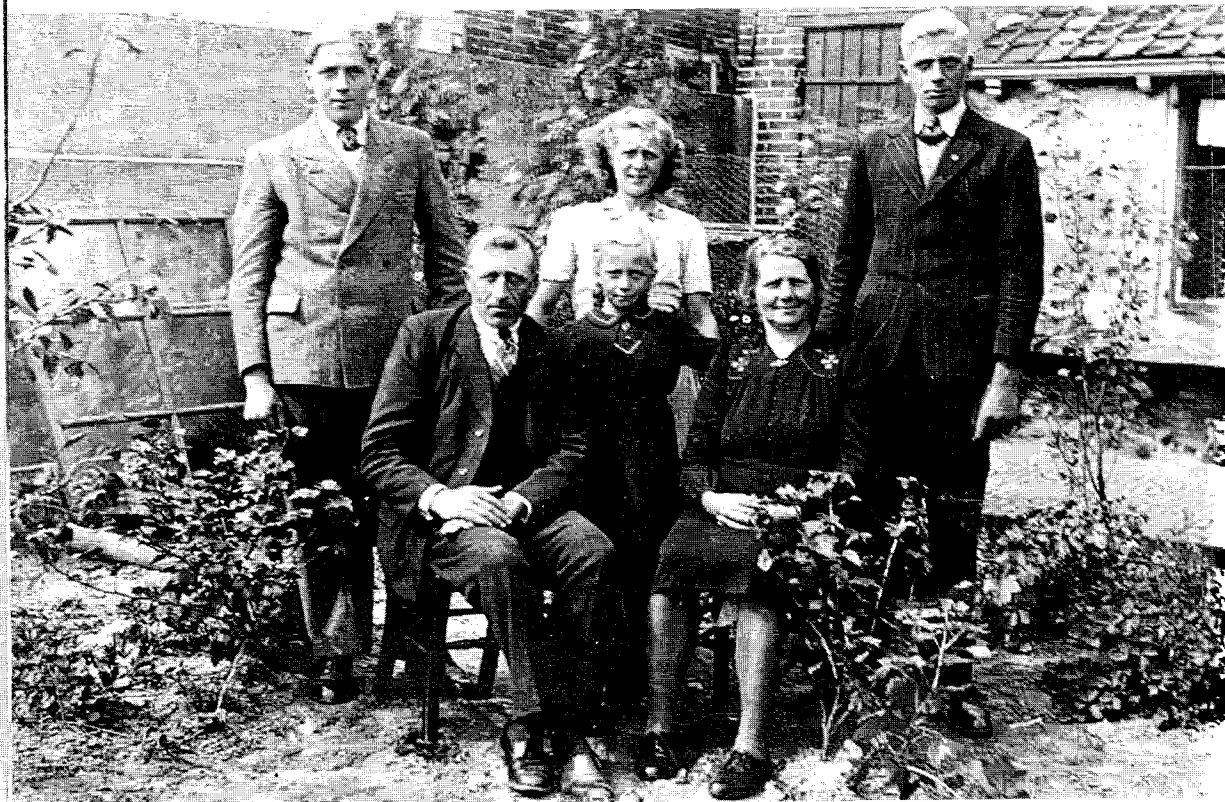
REEKS
OOGgetuigen
20
van de twintigste eeuw

ZEEUWSE BIBLIOTHEEK
WISSEL
MIDDELBURG

Inhoudsopgave

Voorwoord	
DE GESCHIEDENIS VAN VÓÓR MENSENHEUGENIS Van dorp tot gehucht	9
DE GESCHIEDENIS SINDS MENSENHEUGENIS Een gemeenschapje in de polder	17
HET VERHAAL VAN DE OOGGETUIGEN Een dorpje verdrinkt	71
PLANOLOGISCHE VISIE EN MENSELIJKE EMOTIES In de verstrooiing	109
Colofon	128

Z
Capelle
Geschiedenis
SLUG 7

Stoffel van Mourik (rechts) achter het ouderlijk huis met links zijn broer Piet en tussen hen in vader en moeder Jacob en Mina en zijn zusters Catrien en Saartje.

Voorwoord

De Zeeuwse leeuw mag dan trots uitroepen: 'Ik worstel en kom boven', de geschiedenis vertelt een ander verhaal. In loop der eeuwen zijn meer dan honderd dorpen in Zeeland verdrongen en evenzovele gemeenschappen uit elkaar geslagen door dijkdoorbraken en overstromingen. Weliswaar verdrongen vrijwel alle dorpen al vóór 1700, maar het blijft een dramatisch gegeven, dat bovendien uniek is in de Europese geschiedenis. Want er is geen landstreek te noemen waar zoveel gemeenschappen een prooi der zee werden. Soms verliep de ondergang bij een watersnood dramatisch en met verlies van veel mensenlevens, soms geleidelijk omdat de zaak na de zoveelste dijkval of - doorbraak niet meer te redden was en de bevolking haar biezen pakte en het dorp achterliet of 'buiten dijkte'. Zoals langs de zuidkust van Schouwen meermalen is gebeurd. Het is logisch dat al die nederlagen de houding van de Zeeuwen tegenover de zee hebben getekend. Er waren teveel verliezen geleden om het water niet als vijand te ervaren. Voor wie heden ten dage die argwaan voor de zee niet meer begrijpt zou het goed zijn om de namen van al die verdrongen dorpen in een monumentale steen te beitelen en die op een gevoelige plek in de provincie neer te zetten. Die suggestie deed ik in december 2000 op een symposium in Vlissingen. Provinciale Staten van Zeeland namen het idee over en besloten nog dezelfde maand dat er in Zeeland een monument voor de verdrongen dorpen moet komen.

In hetzelfde jaar waarin de provincie dat besluit nam, kreeg ik van Stoffel van Mourik 24 dicht betikte velletjes papier waarin hij niet alleen de herinneringen had opgeschreven aan zijn jeugd in het Duivelandse Capelle, maar ook verslag deed van de dramatische ondergang van dat gehucht.

De memoires van Van Mourik brachten mij op het idee om te proberen een portret te schrijven van het laatste Zeeuwse gemeenschapje dat een prooi werd van de zee. Want dat wás Capelle. En al speurend naar het verleden kwam ik zelfs tot de conclusie dat Capelle ook het allerlaatste verdrongen dorp is.

In de verre middeleeuwen was Capelle namelijk een dorp, dat wil zeggen: een parochie met een eigen kerk. Helaas verloor het dorp door dijkdoorbraken en overstromingen zijn kerk en werd eeuwen geleden al tot de status van gehucht gedegradeerd. Maar als gemeenschap is het blijven bestaan. Tot het op 1 februari 1953 voorgoed verdrong.

Mét 42 van de ruim honderd inwoners, waardoor het verhoudingsgewijs ook de zwaarst getroffen gemeenschap uit het hele rampgebied was.

Zo staat Capelle als laatste in een treurige traditie van nederlagen tegen de zee. Het is het laatste verdrongen dorp van Zeeland.

Nooit eerder in de Zeeuwse geschiedenis is het portret van een dorp én het verslag van zijn ondergang gedetailleerd vastgelegd. Daarvoor ontbraken in vroeger eeuwen de mogelijkheden. Wel heeft Paul de Schipper in zijn boek over Orisant onlangs een interessante poging gedaan tot zo'n portret, maar ook hij is door het ontbreken van voldoende bronnen gedwongen geweest tot interpretatie en fantasie.

Dat was bij Capelle niet nodig. Want gelukkig bleken er vijftig jaar na de ramp nog nét voldoende overlevenden te zijn, die Capelle én zijn ondergang in hun herinnering bewaard hebben. Ik heb ze opgezocht. Hoewel ze verstrooid raakten over het hele land, was het niet zo moeilijk ze te vinden. Want omdat het een hecht gemeenschapje was,

zijn de banden tussen velen van hen nooit helemaal verbroken. In dit boek vertellen zij hoe het was om inwoner te zijn van dat kluitje huizen in de polder, zij schetsen samen het portret van een simpele maar bijzondere gemeenschap van boeren en arbeiders. Dit is vanzelfsprekend niet alleen een verhaal over hoe het er lange jaren moet zijn toe gegaan. De helft van het boek bestaat uit het ooggetuigenverslag van de ondergang op 1 februari 1953. Van huis tot huis, van uur tot uur wordt het drama verteld. Zo gedetailleerd als nooit eerder werd vastgelegd in de Zeeuwse geschiedschrijving.

Dat ik dit boek kon schrijven dank ik in de eerste plaats aan Stoffel van Mourik, die mij op het idee bracht en veel informatie verschafte. Maar zonder de andere oud-inwoners die ik uiteindelijk (tot in Friesland en Overijssel) terug vond, had ik nooit de legpuzzel over de gebeurtenissen op 1 februari in elkaar kunnen zetten. Want schriftelijk is er over Capelle en haar ondergang vrijwel niets vastgelegd. Als ooit het gebruik van ooggetuigen bij de geschiedschrijving haar waarde heeft bewezen, dan hier dus wel. Dankzij de ooggetuigen kon ik als het ware 'inzoomen' op die ene vierkante kilometer van het rampgebied. Daarbij ontdekte ik vijftig jaar na 1953 ook nog dat de ramp geen 1835 slachtoffers heeft gekost (wat de officiële dodencijfers melden), maar één meer. Want op Capelle verdronk die dag een kind dat de burgerlijke stand - en daarmee de officiële dodenlijst - nooit heeft gehaald. Nog geen twaalf uur nadat het geboren werd, verdronk het jongetje. Als niet de ooggetuigen die gebeurtenis hadden gezien, onthouden en verteld, zou het jongste rampslachtoffertje nooit hebben bestaan. Maar dankzij hen heeft het nu toch nog zijn plekje in de Zeeuwse geschiedenis gekregen. Wat mij betreft is dit boek zodoende een monumentje voor de orale geschiedschrijving én een monumentje voor Capelle en alle verdronken Zeeuwse dorpen.

8

's-Heerenhoek, augustus 2002

Kees Slager

De ooggetuigen waren: Anna Baumann, Hendrik Jan en Catrina Boer, Lenie en Ineke Boot, Jo Dalebout, Corrie, Kees en Nelleke van Dienst, Mina en Jan Flikweert, Joske, Ria en Piet Geluk, Bram Goudzwaard, Adrie Hendrikse, Corrie Koopman, Piet Kort, Reinier Louwerse, Stoffel van Mourik, Nellie van Oeveren, Piet de Rijke, Jannetje, Jo, Nellie en Lenie Schiettekatte, Wim Schot, Janna Tanis, Corrie Troost, Stoffel van der Wekken, Koos van Westenbrugge, Huug en Bep Zwaal.

Dank aan de medewerkers van het Gemeentearchief Zierikzee voor hun hulp bij het zoeken naar schriftelijke bronnen en illustraties en aan Jan Zwemer voor het aandragen van een fragment uit een middeleeuwse bron.

Tekening van Capelle eind 18e eeuw.>